

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 kwietnia 2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. odmówił M. D. prawa do rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze wobec nieudowodnienia 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy wskazał, że M. D. udowodniła 11 lat, 1 miesiąc oraz 5 dni pracy w warunkach szczególnych – praca w (...) od 7 grudnia 1996 r. do 31 grudnia 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że do pracy w warunkach szczególnych nie uwzględniono okresu zatrudnienia w Przędzalni (...) od 1 lipca 1980 r. do 23 października 1983 r. oraz od 2 lutego 1987 r. do 12 grudnia 1996 r. z uwagi na brak świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Nadto w świadectwie pracy z dnia 17 grudnia 1996 r. pracodawca nie powołał odpowiedniego zarządzenia resortowego.

/decyzja k.15 – 15 odwrót akt ZUS/

W dniu 17 kwietnia 2023 r. M. D. złożyła odwołanie od ww. decyzji. W treści odwołania wskazała, że w spornym okresie pracowała w warunkach szczególnych na stanowisku prządki.

/odwołanie k.3/

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie.

/odpowiedź na odwołanie k.4 – 4 odwrót/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni M. D. urodziła się (...)

/okoliczność bezsporna/

W dniu 14 lutego 2023 r. M. D. złożyła wniosek o emeryturę wraz z rekompensatą.

/wniosek k.1 – 4 odwrót akt ZUS/

Decyzją z dnia 6 kwietnia 2023 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. przyznał M. D. emeryturę.

/decyzja k.12 akt ZUS/

Zaskarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. odmówił M. D. prawa do rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

/decyzja k.15 – 15 odwrót akt ZUS/

Wnioskodawczyni udowodniła 11 lat, 1 miesiąc oraz 5 dni pracy w warunkach szczególnych – praca w (...) od 7 grudnia 1996 r. do 31 grudnia 2008 r.

/okoliczność bezsporna/

W okresie od 1 lipca 1980 r. do 12 grudnia 1996 r. M. D. zatrudniona była w pełnym wymiarze czasu pracy w Przędzalni (...) w Ł.. W okresie od 24 października 1983 r. do 1 lutego 1987 r. wnioskodawczyni korzystała z urlopu wychowawczego. Początkowo wnioskodawczyni pracowała na stanowisku pomocy przędzacza i zajmowała się wykonywaniem czynności pomocniczych związanych z przędzeniem m.in. nakładała przędzę, obciążała niedoprzęd, naprawiała błędy, czyściła maszyny po przędzeniu. Były do maszyny do przędzenia wełny. W kolejnym okresie swojego

zatrudnienia wnioskodawczynie pracowała jako przędzacz i zajmowała się obsługą maszyn przędzalniczych m.in. wkładała cewki na wrzeciona, wymieniała cewki, wiązała nitki. Powierzone prace wykonywała stale i wyłącznie na hali produkcyjnej, przez 8 godzin.

/zeznania świadków: M. S. min.00:15:36 – 00:20:17, M. K. min.00:20:53 – 00:26:45 oraz zeznania wnioskodawczynie min.00:26:52 – 00:27:37 w związku z jej informacyjnymi wyjaśnieniami min.00:01:34 – 00:13:51 rozprawy z dnia 23 czerwca 2023 r., płyta CD k.19/

Zgodnie ze świadectwem pracy z dnia 17.12.1996 r wnioskodawczynie wykonywała pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w okresach:

- 1.07.1980 – 23.10.1983 – pomoc w wydziale produkcyjnym

- 2.02.1987 – 31.10.1988 – pomoc przędzacza

- 1.11.1988 – 12.12.1996 – przędzacz.

/świadectwo pracy – k. 6 akt ZUS/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych dowodów w postaci dokumentów znajdujących się w aktach niniejszej sprawy oraz w aktach ZUS, w szczególności na podstawie dokumentacji osobowej obejmującej sporny okres zatrudnienia wnioskodawczynie, a także na podstawie zeznań wnioskodawczynie oraz zeznań świadków: M. S. oraz M. K. które pracowały razem z wnioskodawczynią i z tego tytułu mają pełną wiedzę na temat charakteru pracy wykonywanej przez nią w czasie zatrudnienia w Przędzalni (...) w Ł.. Wszystkie złożone w niniejszej sprawie zeznania były wiarygodne, spójne i znajdowały potwierdzenie w zachowanej dokumentacji osobowej. Wartość dowodowa zeznań nie była kwestionowana przez organ rentowy. Stanowiły one tym samym wiarygodne źródło dowodowe.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Stosownie do art. 2 pkt. 5 i art.21 ust.1 ustawy o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1340) rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Celem rekompensaty, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art.21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX, por. też wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 31.03.2016 r., III AUa 1899/15 – LEX 2044406).

Zgodnie z art.21 ust.1 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Stosownie do treści ust. 2 tego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W myśl art. 23 ust.1 i 2 powołanej ustawy ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę; rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Artykuł 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty, tj.:

1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej,

2) osiągnięcie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszącego co najmniej 15 lat.

Przesłanką negatywną zawartą w art. 21 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych jest nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W literaturze podkreśla się, że wykładnia przepisu art. 21 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych nie może prowadzić do absurdalnego wniosku, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie tym osobom, które nie nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z FUS. Skoro zgodnie z art.23 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, a zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r., to warunek sformułowany w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Przyjąć tym samym również należy, że rekompensata nie przysługuje tym ubezpieczonym, którzy zostali objęci ubezpieczeniem społecznym lub rozpoczęli służbę po 31 grudnia 1998 roku.

Analiza układu warunkującego prawo do emerytury pomostowej prowadzi do wniosku, że świadczenie to przysługuje tym pracownikom, którzy osiągnęli co najmniej 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art.32 ust.1 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale nie nabyli prawa do emerytury pomostowej z powodu nieuznania ich pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art.21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX).

Stosownie natomiast do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2022 r. , poz. 504), za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei art. 32 ust.4 ustawy emerytalnej stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 ze zm.).

Z § 1 cytowanego rozporządzenia wynika, że jego treść stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. Przepis § 2 ust.1 rozporządzenia ustala, że za okresy uzasadniające nabycie prawa do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

W świetle § 2 ust. 1 wskazanego rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić

(por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 r. II UKN 417/97 – (...) i US (...) i wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2000 r. II UKN 39/00 Prok. i Prawo (...)).

W niniejszym postępowaniu wnioskodawczyni domagała się ustalenia, że w spornym okresie zatrudnienia w Przędzalni (...) od 1 lipca 1980 r. do 23 października 1983 r. oraz od 2 lutego 1987 r. do 12 grudnia 1996 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała pracę w warunkach szczególnych i tym samym spełnia warunki do przyznania rekompensaty.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) w § 2 ust. 2 zobowiązuje zakłady pracy do stwierdzenia okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji.

Brak takiego świadectwa lub jego zakwestionowanie przez organ rentowy nie wyklucza jednak dokonania ustalenia zatrudnienia w warunkach szczególnych innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego.

Należy wskazać, że świadectwo pracy w warunkach szczególnych wydane pracownikowi przez pracodawcę z zachowaniem warunków przewidzianych normą § 2 ww. rozporządzenia stanowi domniemanie i podstawę do przyjęcia, iż okres pracy w nim podany jest okresem pracy w warunkach szczególnych. Samo jednakże posiadanie świadectwa pracy potwierdzającego wykonywanie zatrudnienia w warunkach szczególnych organu rentowego nie wiąże i nie przesądza automatycznie o przyznaniu świadczenia emerytalnego na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach w postępowaniu sądowym traktuje się jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki może być więc weryfikowany pod kątem prawdziwości wskazanych w nim faktów (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 listopada 2008 roku sygn. III AUa 3113/08, Lex nr 552003; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 30 listopada 2006 roku sygn. III AUa 466/06, opubl: Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach rok 2007, Nr 3, poz. 8; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 24 września 2008 roku sygn. III AUa 795/08, opubl: Orzecznictwo Sądów Apelacji B. rok 2008, Nr 4, str. 60). Sąd nie jest zatem w żaden sposób związany oceną charakteru zatrudnienia pracownika dokonaną przez pracodawcę w wystawionym pracownikowi świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Ma ono służyć jedynie celom dowodowym. Dokument ten podlega co do swojej wiarygodności i mocy dowodowej takiej samej ocenie, jak każdy inny dowód (art. 233 § 1 k.p.c.) – vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2009 r., sygn. (...) UK 316/08, LEX nr 707858, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2011 r., sygn. akt III UK 213/10, LEX nr 950436).

Okresy pracy w warunkach szczególnych wskazane w powołanym wyżej rozporządzeniu w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach mogą być wykazywane przez zainteresowanego, przed Sądem wszelkimi środkami dowodowymi, a przewidzianymi przez kodeks postępowania cywilnego, a w szczególności dokumentami z osobowych akt pracowniczych, zeznaniami świadków, przesłuchaniem stron. Przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków przed organem rentowym nie jest dopuszczalne (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1985 roku - III UZP 5/85 LEX nr 14635, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 roku - (...)LEX nr 14630 uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 roku - III UZP 6/84 LEX nr 14625).

Dla rozstrzygnięcia spornej kwestii zasadnym stało się zatem ustalenie, czy praca wykonywana przez wnioskodawczynię w Przędzalni (...) w spornym okresie była pracą wykonywaną w warunkach szczególnych, o jakich mowa w cytowanych wyżej przepisach.

W toku niniejszej sprawy, na podstawie dowodów z zeznań świadków oraz wnioskodawczyni oraz dokumentacji osobowej wnioskodawczyni z ww. zakładu pracy Sąd ustalił, że w okresie od 1 lipca 1980 r. do 23 października 1983 r. oraz od 2 lutego 1987 r. do 12 grudnia 1996 r. wnioskodawczyni zajmowała wykonywaniem czynności pomocniczych związanych z przędzeniem m.in. nakładała przędzę, czyściła maszyny po przędzeniu, a w kolejnym okresie swojego

zatrudnienia tj. pracy na stanowisku przędzacza wnioskodawczynie zajmowała się obsługą maszyn przędzalniczych m.in. wkładała cewki na wrzeciona , wymieniała cewki , wiązała nitki. Wszystkie ww. prace wykonywała stale i wyłącznie na hali produkcyjnej.

Wnioskodawczynie w sposób niewątpliwy wykazała więc przed Sądem, że w spornym okresie czasu pracowała przy obróbce surowców włókienniczych i ich przędzeniu tj. wykonywała prace wymienione w dziale dział VII poz. 1 wykazu A stanowiącego załącznik do ww. rozporządzenia.

W tym miejscu wskazać również należy , że w załączniku nr 1 do Zarządzenia Nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z 7 lipca 1987 r. sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. MG z dnia 3 sierpnia 1987 r.) w dziale VII punkcie 1 w podpunkcie 9 wymieniono stanowisko przędzacz , a w podpunkcie 10 wymieniono stanowisko pomocnika w oddziale produkcyjnym, które z całą pewnością odpowiadają pracom jakie w spornym okresie wykonywała wnioskodawczynie. Wykaz ten stanowi - jako, że ma charakter informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający ogólne pojęcia istniejące w rozporządzeniu Rady Ministrów - swego rodzaju wskazówkę, dowód, że takie a nie inne czynności były przez pracownika istotnie wykonywane w szczególnych warunkach (wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2008 roku, (...) UK 192/07, Lex nr 447272).

Mając na uwadze powyższe nie ulega wątpliwości, że wnioskodawczynie pracowała w szczególnych warunkach przez ponad 15 lat oraz że spełnione zostały wszystkie pozostałe przesłanki do nabycia prawa do rekompensaty przewidzianej w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w sentencji wyroku.